Valvira
Tillstånds- och tillsynsverket
för social- och hälsovården

WHO:s handbok för inspektion på fartyg och utfärdande av sanitetsintyg

Nationell anvisning för tillämpning i Finland

Uppdatering 2018

Anvisning 24/2018

Dnr V/41656/2018
19.9.2018

Innehåll

Förord....3
1. Förord (sid. 15)....5
2. Arbetarskydd (sid. 17)....5
3. Miljöskydd (sid. 17)....6
4. Inspektionsrätt och rätt att utfärda intyg (sid. 20)....6
5. Intygens betydelse och form (sid. 21) samt stämplarna (sid. 32)....7
6. Kompetenskraven för de personer som utför inspektioner (sid. 22)....7
7. Rollen för behörig myndighet (sid. 23)....8
8. Utbildning (sid. 25)....9
9. Utrustning (sid. 25)....9
10. Sjöfartshälsointyg (sid. 28)....10
11. Provtagning (sid. 29)....10
11.1. Hushållsvatten och analyser av det....11
11.2. Legionella-prov....12
12. Fartygskök, köksförråd och serveringsområden (sid. 44)....13

Bilaga 1. Processchema för sjöfartshälsointyg och kommunikation i Finland....14
Bilaga 2. Processchema för åtgärder och kommunikation när ett allvarligt hälsohot framträder vid inspektion eller ett fartyg redan ligger i hamn och inte har gjort ett sjöfartshälsointyg....15

Dnr V/41656/2018
19.9.2018

Nationell anvisning för inspektion på fartyg och utfärdande av sanitetsintyg för tillämpning i Finland

Förord

Världshälsoorganisationens (WHO) Internationella hälsoreglemente (IHR) trädde i kraft den 15 juni 2007. Konventionsstaterna inklusive Finland har förbundit sig till att följa bestämmelserna i det. Syftet med reglementet är att förebygga, avvärja och kontrollera spridningen av de smittsamma sjukdomar som utgör hot mot folkhälsan. Enligt IHR ska alla fartyg i internationell trafik inspekteras två gånger om året. Utifrån inspektionerna utfärdas sanitetsintyg till fartygen. I hälsoskyddslagen föreskrivs att den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska sörja för tillsynen av fartyg och utfärdande av intyg (HsL 6 §). För harmonisering av praxis när det gäller sanitetsinspektioner på fartyg och de intyg som utfärdas utifrån inspektionerna publicerade WHO en utförlig inspektionsanvisning 2011. Den är ägnad att tjäna som handbok och referensmaterial när man genomför sanitetsinspektioner på fartyg.

WHO:s handbok översattes till finska våren 2016. Också i Finland ska sanitetsinspektionerna på fartyg i enlighet med IHR (SSCC/SSCEC/30 day extension[1]) genomföras enligt handboken. Vid inspektionerna ska man använda och tillämpa de riktvärden, temperaturer, hygienkriterier och bekämpningsåtgärder som har fastställts av WHO och godkänts internationellt samt införts i handboken. Denna nationella anvisning för tillämpning har tagits fram till stöd för den internationella handboken för fartygsinspektioner. Syftet med anvisningen är att hos de myndigheter som utför sanitetsinspektioner främja beredskapen för genomförande av inspektioner så att de uppfyller såväl nationella som internationella krav.

Denna tillämpningsanvisning är i främsta hand avsedd till stöd för de tillsynsenheter och enskilda inspektörer som utför inspektioner. I tillämpningsanvisningen strävar man efter att föra fram de frågor som är viktigast och väsentligast vid inspektionerna. Även andra aktörer i branschen kan utnyttja anvisningen. Tillämpningsanvisningen ger instruktioner om bl.a.

- rollerna, ansvaren och skyldigheterna för de nationella myndigheterna och för andra aktörer
- tolkning och tillämpning av WHO:s handbok samt dess ställning i relation till de nationella bestämmelserna
- beredskapsplaner och förpliktelser som föreskrivits myndigheterna och hamnarna
- modeller för tillvägagångssätt och åtgärder när det gäller undantagstillstånd, t.ex. när man får ett sjöfartshälsointyg (roller, informationsgången, och kommunikationen mellan de olika aktörerna och myndigheterna).

Målet har varit att anvisningarna är praktiknära och lätta att använda. Målet är en smidig och tydlig inspektionsprocess. Kursiv text inom citationstecken är citat i översättning ur WHO:s anvisning ”Handbok för inspektion

[1] SSCC = Intyg om sanering av fartyg (Ship Sanitation Control Certificate), SSCEC = Intyg om befrielse från sanering av fartyg (Ship Sanitation Control Exemption Certificate),
30 day extension = förlängd tid om högst 30 dagar

av fartyg och utfärdande av sanitetsintyg (på finska)". Sidnumren för citerade texter och de avsnitt som behandlar den aktuella frågan nämns i rubrikerna. Instruerande texter för tillämpning finns i blåa rutor.

Företrädare för social- och hälsovårdsministeriet (SHM), jord- och skogsbruksministeriet (JSM), Institutet för hälsa och välfärd (THL), Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira och Livsmedelssäkerhetsverket Evira samt Helsingfors och Borgå städer deltog i utarbetandet av anvisningens första version. Instruktionerna för användningen WHO-handboken kan preciseras ytterligare när erfarenheterna om användningen ökar. Användarnas erfarenheter samlas in även i fortsättningen, och anvisningen uppdateras vid behov. Vänligen skicka frågor om oklara punkter och punkter som kräver precisering till e-postadressen tesu@valvira.fi.

Tillämpningen har uppdaterats bl.a. till den del som gäller legionella-provtagningen, den gällande livsmedelslagstiftningen och bilagorna.

Dessutom preciseras betydelsen av termerna hälsomyndighet och hälsoskyddsmyndighet. Men hälsomyndighet avses en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, t.ex. den läkare som är ansvarig för infektionssjukdomar och vars verksamhet gäller människor. Hälsoskyddsmyndigheten är den hälsoinspektör som utför fartygsinspektionerna i Finland.

Ytterligare information tesu@valvira.fi

Jussi Holmalahti
Direktör Jussi Holmalahti

Silja Särkijärvi
Överinspektör Silja Särkijärvi

1. Förord (sid. 15)

”Denna handbok är avsedd att användas som referensmaterial av de hälsomyndigheter, regel- och tillsynsmyndigheter, fartygsoperatörer och andra behöriga myndigheter som ansvarar för genomförandet av IHR (2005) i hamnar och på fartyg. Handboken är baserad på bestämmelserna i IHR (2005) avseende inspektion av fartyg och utfärdande av sanitetsintyg. Bestämmelserna ger vägledning för att förbereda och genomföra inspektioner samt fylla i intyg och tillämpa offentliga hälsoåtgärder inom ramen för IHR (2005).”

WHO:s handbok ger anvisningar för genomförande av sanitetsinspektioner på fartyg men är inte bindande lag. Beträffande tolkningen av handboken och ansvar säger WHO i de inledande texterna bl.a. följande: *”Ansvaret för tolkningen och användningen av materialet ligger uteslutande hos läsaren. Världshälsoorganisationen är under inga förhållanden ansvarig för de skador som användningen av materialet orsakar.”* Förhållanden och tillbud varierar under inspektionerna och på fartygen. Anvisningen och dess texter ska kunna tillämpas efter behovet och saken betraktas i ett vidsträckt perspektiv. Ofta kräver det slutliga avgörandet i en sak kompromisser och yrkeskunskap, som endast ökar med erfarenheten. Handboken ger dock allmänt internationellt accepterade förfaringssätt och normer för hur olika förhållanden ska bedömas och hanteras.

2. Arbetarskydd (sid. 17)

”Handboken utreder de risker i arbetet som fartygens besättningar utsätts för och andra tillbud som påverkar allmän hälsa samt specificerar de inspektioner som ska tillämpas på de platser som nämns i bilaga 3 till IHR. Dessutom beskrivs förebyggande och avvärjande av sådana tillbud som kan utgöra hot mot den internationella folkhälsan (enligt IHR:s definition).”

Om man upptäcker tydliga och livsfarliga säkerhetsrisker som förknippas med arbetarskyddet i arbetsmetoderna ska detta meddelas de delaktiga. Därefter ska omständigheten meddelas fartygets befälhavare. Från fall till fall, och om t.ex. en farlig aktivitet fortsätter, ska ärendet meddelas för kännedom till den arbetarskyddsmyndighet som administrerar och beslutar om nödvändiga åtgärder. Det finns skäl att reda ut metoderna för kontakthållning och förfaranden redan i förväg. Det är viktigt att komma ihåg att arbetarskyddet är en fråga som angår för alla.

Exempel 1. Du upptäcker att en flyttbar trappa för ombordstigning på fartyget har förflyttats på grund av sjögången och är påtagligt sned. Anmäl omedelbart detta till fartygets och/eller hamnens personal. Använd inte trappan och stig inte ombord på fartyget innan saken har åtgärdats. Använd aldrig en trappa om du måste hoppa till eller från den! Det är känt att missförhållandet har lett till allvarliga olyckor med till och med dödlig utgång.

Exempel 2. Du upptäcker vid inspektion av ett fartygs kabiner för inkvartering att boendeförhållandena för besättningen är undermåliga och att t.ex. toaletterna och duscharna inte fungerar. Även besättningens inkvarteringsförhållanden är en del av deras arbetarskydd. Diskutera saken med fartygets befälhavare och anmäl förhållandet till hamn- och arbetarskyddsmyndigheterna. Den behöriga myndigheten svarar för och beslutar om de nödvändiga åtgärder som ligger inom dennes ansvarsområde.

Obs. Kontrollera de nödvändiga kontaktuppgifterna och verksamhetsmodellerna på förhand för t.ex. den lokala arbetarskyddsmyndigheten med ansvar för hamnen ifråga, miljöskyddsmyndigheten, Tullen, Trafiksäkerhetsverket osv. Det är viktigt att ärendet utan dröjsmål meddelas den behöriga myndigheten för kännedom.

3. Miljöskydd (sid. 17)

Handboken tar också upp de miljöfrågor som kan medföra allmänna hälsorisker, till exempel tömning av avloppsvatten, avfall och ballastvatten från fartyg. Det kan också finnas skadliga föroreningar (andra än mikrobiologiska föroreningar) på fartyg, till exempel från radioaktiva källor. På sådana föroreningar tillämpas IHR (2005) och kraven i artikel 39 och bilaga 3, men specifika bekämpningsåtgärder ingår inte i tillämpningsområdet för denna handbok."

Om det är fråga om ett missförhållande med direkt anknytning till miljön eller radiologiska orenligheter (strålfara eller liknande) ska fartygets befälhavare underrättas om saken. Därefter ska saken anmälas till miljöskyddsmyndigheten och Strålsäkerhetscentralen i enlighet med normala anvisningar för samarbete mellan myndigheter. Det är alltid inspektörens skyldighet att anmäla misstankar eller observationer till den behöriga myndighet som handlägger ärendet. Myndigheten beslutar sedan om de åtgärder som behövs.

4. Inspektionsrätt och rätt att utfärda intyg (sid. 20)

"Enligt IHR (2005) ska de statliga parterna auktorisera vissa hamnar att inspektera fartyg och utfärda intyg (eller bevilja förlängd tid) samt erbjuda relaterade tjänster och bekämpningsåtgärder så som avses i IHR artikel 20.3 och bilaga 1. En hamn som auktoriserats att utfärda SSCC-intyg måste ha beredskap att inspektera fartyg, utfärda intyg och genomföra (eller övervaka genomförandet av) nödvändiga åtgärder för att avlägsna sanitära olägenheter. Statliga parter kan också auktorisera hamnar att utfärda SSCEC-intyg eller bevilja fartygsoperatörer förlängd tid på högst en månad om de inte kan genomföra de nödvändiga åtgärderna i den aktuella hamnen."

Endast hälsomyndigheten i den hamn som fartyget angör är auktoriserad att genomföra sanitetsinspektioner enligt WHO:s reglemente på fartyg i internationell trafik och utfärda internationellt godkända intyg

(SSCC/SSCEC/30 day Extension). I Finland har hälsoskyddsmyndigheten i hamnkommunen getts denna uppgift (se HsL 6 §). Även då det gäller eventuella bekämpnings- och andra åtgärder fattar hamnens hälsoskyddsmyndighet tillsammans med hälsomyndigheten (den för infektionssjukdomar ansvariga läkaren) om och ansvarar för detta.

Av intygen som beviljats ska alltid framgå bl.a. kontaktuppgifterna för såväl den aktuella hamnen som den myndighet som gjort inspektionen. Fartyget själv får besluta i vilken hamn inspektionen görs, men inte vem som ska göra den. Till exempel hemlandet för ett fartyg eller vart det är utflaggat påverkar inte saken. För inspektionerna får endast de verkliga kostnaderna tas ut. Kostnaderna/taxan ska vara känd i förväg (transparens).

Det finns 30 hamnar i Finland i vilka respektive aktuella kommunala hälsoskyddsmyndighet kan göra inspektioner och utfärda intyg. Hamnarna finns förtecknade på Valviras webbplats: www.valvira.fi (sökord: fartygsinspektioner).

WHO:s reglemente tillämpas inte på fartyg i inrikes trafik. På inspektionerna av dessa fartyg tillämpas den nationella lagstiftningen i Finland. Inspektionerna görs genom försorg av hälsoskyddsmyndigheten i fartygets hemkommun (på basis av FO-nummer) enligt såväl livsmedels- som hälsoskyddslagstiftningen och med stöd av dem utarbetade anvisningar.

5. Intygens betydelse och form (sid. 21) samt stämplarna (sid. 32)

”Sanitetsintygen kan användas som verktyg vid internationell kommunikation och levereras i allmänhet i andra länder (eller, ibland, områden) än på platsen där de utfärdades. Därför ska statliga parter utfärda och fylla i intygen på engelska eller franska.”

Kontrollera att din enhet förfogar över:

- WHO:s officiella blankettunderlag för sanitetsintyg för fartyg på engelska (Ship Sanitation Control Exemption Certificate / Ship Sanitation Control Certificate) och dess bilaga*
- WHO:s officiella blankettunderlag för bevis (Evidence Report Form = ERF)*
- Nödvändiga officiella stämplar av rätt modell, på engelska och med uppgifter om hamnen, namn osv.

*Blankettunderlagen finns på Valviras webbplats: www.valvira.fi (sökord: fartygsinspektioner).

6. Kompetenskraven för de personer som utför inspektioner (sid. 22)

”En hamn i WHO:s förteckning över de hamnar som auktoriserats att utfärda sanitetsintyg ska också förfoga över utbildad personal, som kan gå ombord på fartyg, identifiera betydande risker för den allmänna hälsan och vidta nödvändiga bekämpningsåtgärder. Staterna ska således ha nationellt accepterade utbildnings- och kompetenskrav för tillämpning på de myndigheter som svarar för allmän eller miljöhälsa och som auktoriserats att utfärda sanitetsintyg.”

Den tillsynsenhet som gör inspektionerna ska se till att personalen som utför inspektionerna är förtrogen med WHO:s inspektionsanvisning och kan genomföra inspektionerna i enlighet med anvisningen. Tillsynsenheterna ska också ha handlingsmönster och beredskapsplaner för förfaranden i situationer där allvarliga hälsohot (t.ex. smittsam sjukdom, kemikalieutsläpp osv.) observeras på ett fartyg. Information ska delas ut om handlingsmönster och förfaranden och även andra aktörer som till exempel fartygsmäklare, hamnpersonal osv. ska utbildas. Det är viktigt att planerna harmonierar med hamnarnas och andra aktörers beredskapsplaner och de ska testas och uppdateras regelbundet. Särskilt viktigt är det att såväl kontakthållning och åtgärdsansvar som roller är tydliga och inövade.

Se även punkt *2.3 Inspektörens roll (sid. 24).*

7. Rollen för behörig myndighet (sid. 23)

”-utarbeta effektiva beredskapsplaner för oväntade folkhälsorelaterade händelser;
-vara i kontakt med den nationella IHR-kontaktmyndigheten i de frågor avseende relevanta allmänna hälsoåtgärder som har vidtagits enligt IHR”

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten är den behöriga myndighet som svarar för föreskrivande av och tillsynen över bekämpningsåtgärder när åtgärderna gäller konstruktioner och förhållanden på fartyg (miljöhälsa). Sådana ärenden kan vara t.ex. åtgärder för bekämpning av skadedjur, eller gälla vatten- och livsmedel eller hygienen i vistelseutrymmen osv.

Den kommunala läkare som svarar för infektionssjukdomar är behörig myndighet (hälsomyndighet) när åtgärderna berör människor direkt. I så fall bygger besluten om åtgärder i hög grad på lagen om smittsamma sjukdomar. Detta kan komma på fråga om tydliga tecken eller symptom på en smittsam sjukdom eller en allmän hälsorisk upptäcks på fartyget (t.ex. sjukdomar, epidemier, dödsfall osv. som har inträffat på fartyget).

I Finland har Institutet för hälsa och välfärd (THL) utsetts till myndighet för kontakter med WHO. Institutet har som uppgift att ge lokala och regionala hälsomyndigheter konsultationshjälp och sköta internationella kontakter (med WHO och EU).

Myndigheten som är behörig och beslutar i ett ärende kan variera beroende på ärendets art och/eller kan vara flera (utöver hälsoskyddsmyndigheten även t.ex. hälso-, arbetarskydds-, räddnings-, miljöskydds-, hamnmyndigheten, polisen). Det är viktigt att se till att man i hamnkommunen har på förhand avtalat om saker och ting och att samarbetet, informationsutbytet och beredskapen är i ordning. Om en omständighet som uppdagats genom inspektion eller på annat sätt inte ingår i

hälsoskyddsmyndighetens befogenhet ska en behörig myndighet informeras om den. Denna myndighet beslutar sedan om nödvändiga åtgärder.

Obs. Kontrollera och ta reda på vad som har sagts om saken, bl.a. i epidemiarbetsgruppens beredskapsplaner och anvisningar i din kommun. Hur har informationsflödet och kontakthållningen ordnats i ditt område (t.ex. kontakter utanför tjänstetid med infektionsläkaren). Öva informationsutbyte tillsammans med olika aktörer och kontrollera respektive roller och ansvar i förväg. Kom ihåg att det alltid är den lokala hälsomyndigheten i kommunen som är verkställande instans och beslutar om nödvändiga bekämpnings- och andra åtgärder när åtgärderna har anknytning till människor, men hälsoskyddsmyndigheten när åtgärderna berör miljöhälsan. Myndigheterna ska samarbeta med och konsultera varandra och andra nödvändigt parter.

8. Utbildning (sid. 25)

”Utarbeta och genomför planer för identifiering av utbildningsbehov, behörighetskrav och kompetenskriterier.

- *Säkerställ att inspektörerna kan utfärda sanitetsintyg, inklusive på engelska.*
- *Ge inspektörerna introduktionsutbildning om kontrollistorna i denna handbok.*
- *Ge inspektörerna introduktionsutbildning om alla nödvändiga procedurer för inspektion av fartyg och utfärdande av sanitetsintyg.*
- *Säkerställ att inspektörerna bevisligen uppvisar relevant kunskap om de typer av intyg som definieras i detta dokument och om de juridiska texterna i IHR (2005).*
- *Utbilda inspektörerna i det sannolika förloppet av inspektioner, beroende på fartygets storlek och typ.*”

På webbsidorna för WHO och EU SHIPSAN finns information om utbildningsmöjligheter. Med hjälp av tillämpningarna på Internet kan du självständigt studera kring fartygsinspektioner på distans (e-learning). Deltagande i internationella utbildningar kräver ofta att man har presterat kursavsnitt på distans genom e-learning. Mer information: www.valvira.fi (sökord: fartygsinspektioner – WHO:s övningsprogram för utförande av fartygsinspektioner) och http://www.shipsan.eu/ (e-learning).

9. Utrustning (sid. 25)

Det är arbetsgivarens skyldighet att se till att arbetet är tryggt och att du har tillgång till alla nödvändiga personliga skyddsutrustningar och verktyg så att du kan utföra inspektioner tryggt och effektivt. Inspektören är skyldig att följa givna arbetarskyddsanvisningar och använda given skyddsutrustning. I WHO:s Handbok för inspektion av fartyg och utfärdande av sanitetsintyg (på finska), bilagorna 4 och 5 på sidorna 137–138 finns det en förteckning över de skyddsutrustningar och verktyg som oftast behövs.

10. Sjöfartshälsointyg (sid. 28)

”Sjöfartshälsointyget (se mall i bilaga 8 till IHR) innehåller grundläggande data om hälsotillståndet för besättningen och passagerarna under resan och när fartyget anlände till hamnen. Intyget innehåller även följande nyttiga information om:

- *fartygets identifikationsuppgifter,*
- *en förteckning över hamnar som angjorts under de senaste 30 dagarna,*
- *en förteckning över besättningsmedlemmarna och passagerarna under de senaste 30 dagarna,*
- *sanitetsintygets giltighetstid och eventuellt behov av en ny inspektion, och*
- *besök i förorenade områden.”*

Som bilaga 1 finns ett processchema för sjöfartshälsointyg och kommunikation i Finland och i processchemat i bilaga 2 ett exempel på aktioner och kommunikation när ett allvarligt hälsohot framträder vid en inspektion eller när ett fartyg redan ligger i hamnen och inte har presterat ett sjöfartshälsointyg.

Obs. Kontrollera att hälsomyndigheten i ditt område (= den för infektionssjukdomar ansvariga läkaren) känner till förfarandet och vet att denne alltid ska anmäla om hälsohot eller -faror på fartyg till hälsoskyddsmyndigheterna så att de på vederbörligt sätt kan ställa beredskap före besök för inspektion och innan fartyget bordas (arbetarskydd, förebyggande av epidemispridning osv.)

Informera och utbilda fartygsoperatörerna (= rederierna) och fartygsmäklarna (förbindelseparter och representanter för fartyg till lands/speditörer, agenter osv.) i ditt område om överenskomna förfaranden samt om deras roll under normala och onormala förhållanden Ofta når informationen om sjukdomsfall eller andra missförhållanden på fartyg dem först.

11. Provtagning (sid. 29)

Mallen för sanitetsintyg i bilaga 3 till IHR (2005) har kolumner där man kan anteckna resultaten av och annan information om de prover som tas vid en inspektion, men det krävs dock inte nödvändigtvis vid alla inspektioner enligt IHR att det tas prover. Huruvida ett prov ska tas och analyseras beror på faktorer som till exempel de speciella omständigheter som beskrivits i kontrollistorna, bevis som inspektörerna har funnit, arten av eventuella allmänna hälsorisker och i specifika sammanhang på tillräckligheten av ordinära inspektionsmetoder där provtagning inte ingår. Om till exempel temperaturen på kallt dricksvattnet är över 25 °C, ökar risken för kontamination med Legionella. På grund av temperaturen ska det således tas ett vattenprov.”

11.1. Hushållsvatten och analyser av det

Med tanke på passagernas och besättningens hälsa det är viktigt att man ser till kvaliteten på fartygets hushållsvatten och att det behandlas på rätt sätt. Ett sätt att försäkra sig om att hushållsvattnet är tryggt är att analysera det regelbundet. WHO:s olika källor ger något från varandra avvikande instruktioner för t.ex. hur ofta och för vad hushållsvatten borde analyseras. Även de nationella anvisningarna om detta kan delvis avvika från de internationella. Dessutom har rederierna egna reglementen om provtagning.

När man diskuterar med fartygets befälhavare är det bra att närma sig och analysera frågan utgående från riskerna. På t.ex. kryssningsfartyg med många människor är det motiverat att analysera hushållsvattnet oftare och fastställa fler parametrar än på små fraktfartyg där man dricker buteljerat vatten. I denna anvisning rekommenderas att fartygsvattnet analyseras två gånger om året. Ett ovillkorligt minimum ska vara att a) fartyget har ett analysintyg om vattnets kvalitet och b) intyget inte får vara mer än ett år gammalt (se punkt 9.1.1, sid. 95 i WHO:s handbok). I Finland gäller att hushållsvattnet på de fartyg inom våra territorialvatten som står under nationell kontroll ska analyseras minst en gång om året.

Fartyget ansvarar för ordnandet av provtagningarna. T.ex. hälsoinspektörerna är inte skyldiga att ta prover. Hälsoskyddsmyndigheten har som uppgift att ge råd och handledning i saken. Vid behov kan även inspektören ta prover, om det passar honom eller henne. Om provtagningen inte lyckas i inspektionshamnen, ska man anteckna observationer, bekämpningsåtgärder och uppmaning om provtagning på bevisformuläret (ERF – Evidence Report Form) och fartyget utfärdas ett intyg om befrielse från sanering av fartyg (SSCEC) eller ett intyg om sanering av fartyg (SSCC).

De parametrar som ska undersökas kan variera utgående från förhållandena och gjorda observationer (t.ex. om vattnet ger lukt av främmande kemikalier ska det analyseras kemiskt så att man får fram orsaken). En grundläggande faktor för tryggheten av hushållsvatten är dess mikrobiologiska kvalitet och att den kontrolleras regelbundet. I normala situationer ska minst följande grundläggande analyser tas på vattenproverna:

Parameter som undersöks	**WHO riktvärde**
Kolibakterier totalt	0 kolonier/100 ml (om sådana finns, undersöks också för *E. coli*)
Heterotrofiskt koloniantal i 22 °C och 36 °C	inga avvikande förändringar (se WHO:s handbok del B, sida 91)
Klorhalt	fritt klor minst 0,2 mg/l
pH-värdet	6,5–8,0 (högst 9,5)
Färg, lukt och smak	inga avvikande förändringar

11.2. Legionella-prov

Enligt WHO:s handbok ska det tas vattenprover för analys för Legionella om temperaturen på kallt kranvatten på fartyget är över 25 °C och varmvattnet är under 50 °C. Dessa temperaturkrav gäller för alla kranar på fartyget (se WHO:s handbok avsnitt 9.14.5, 9.14.6 och 9.19.5, sid. 106–108). Temperaturen på bruksvattnet ur kranarna bör dock inte vara högre än 65 °C, eftersom detta ger risk för brännskador på huden, särskilt hos barn. När temperaturen på vattnet mäts ska det spolas så att dess temperatur blir jämn (cirka 1–5 min). Om det enligt temperaturerna ovan krävs att vattnet ska undersökas för Legionella får man inte spola vattnet när proverna tas.

Det krävs specialkompetens och -arrangemang när det är fråga om provtagningar och analyser för Legionella. Det kan t.ex. hända att laboratoriet för förberedelse av analyserna behöver informeras om provtagningarna upp till tre dagar tidigare. Kontrollera således saken i förväg på din egen ort. Om provtagningen inte lyckas i inspektionshamnen, ska man anteckna observationer, bekämpningsåtgärder och uppmaning om provtagning på bevisformuläret (ERF – Evidence Report Form) och fartyget utfärdas ett intyg om befrielse från sanering av fartyg (SSCEC) eller ett intyg om sanering av fartyg (SSCC). Fartyget har ansvaret för att låta göra undersökningar i en valfri, lämplig hamn. Hälsovårdsmyndigheterna i nästa hamn ska underrättas om detta. Om Legionellabakterier redan har upptäckts i vattensystemet eller det finns fastställda sjukdomsfall (legionellos) ska förhållandet rapporteras till hälsomyndigheten i följande hamn. Sjukdomsfall ska även rapporteras till infektionssjukdomsläkaren vid THL, som är Finlands kontaktorgan med WHO.

I Finland tillämpas gränsvärdena för förekomsten i de europeiska riktlinjerna för Legionella (se European Technical Guidelines for the Prevention, Control and Investigation, of Infections Caused by *Legionella* species, June 2017). För hushållsvatten och varmt bruksvatten tillåts förekomsten 1 000 CFU/l. Om förekomsten av Legionella är >1 000 CFU/l krävs åtgärder, till exempel nya prover eller rengöring av vattensystemet. Om förekomsten av Legionella är >10 000 CFU/l krävs direkta åtgärder och desinficering av hushållsvattensystemet.

För bubbelpooler tillåts en Legionellaförekomst på 100 CFU/l och när förekomsten är >100 CFU/l krävs åtgärder för att effektivisera desinficeringen av systemet. Om förekomsten är >1 000 CFU/l ska poolen stängas, tömmas och dess vattensystem desinficeras.

Lämpliga platser för mätning av vattnets temperatur är t.ex. sjukhuset, köket och inkvarteringsutrymmena på ett fartyg. Särskilt riskutsatta är avslutande ändar av rörledningslinjer med låg användning. Också de kranar som ligger långt från värmekällan och maskinrummet är bra platser för temperaturmätning. I maskinrummet kan man direkt på varmvattenberedarens termometer kontrollera temperaturen på det utgående heta vattnet till cirkulationssystemet. Ibland kan man också se temperaturen på returvattnet från cirkulationen.

Hälsoskyddsmyndigheten har som uppgift att dela information om olika slags hälsofrågor och hur de förebyggs, bekämpas och kontrolleras. Det lönar sig att förbereda sig för inspektioner genom att i förväg reda ut grundläggande faktorer som t.ex. Legionella. På THL:s webbplats finns det mer information, bl.a. om provtagningar och analyser för Legionella och om skyldigheten att anmäla infektionssjukdomar (www.thl.fi, sökord: Legionella + vatten).

I databasen EU Shipsan Information System SIS har kontaktuppgifterna för flera EU-hamnmyndigheter registrerats . Där kan du också spara din egen kontaktinformation genom att registrera dig i systemet. Längst nere till höger på inloggningssidan finns en länk till registreringen av nya användare (Register Online Registration Form for new SSC Inspectors). Ytterligare information: www.shipsan.eu (European directory of authorized ports). Kontaktuppgifterna för inspektionsmyndigheterna i vissa hamnar finns också i WHO:s officiella hamnlista. Listan finns på WHO:s webbplats: www.who.int/ihr/ports_airports/portslanding/en/.

12. Fartygskök, köksförråd och serveringsområden (sid. 44)

När det på ett fartyg görs sanitetsinspektioner enligt IHR/WHO och fartyget utfärdas ett intyg (SSCC/SSCEC/30 day extension) ska man för livsmedel använda och tillämpa de riktvärden, temperaturer och hygienkriterier som WHO har godkänt internationellt och som har antecknats i den här anvisningen. De riktvärden som WHO använder och den praxis som WHO rekommenderar avviker delvis från det som har föreskrivits och anvisats bl.a. nationellt och med stöd av livsmedelslagstiftningen (t.ex. i fråga om temperaturer) i Finland. De nationella anvisningarna och riktvärdena tillämpas dock inte när man gör en sådan normal fartygsinspektion på fartyget som det har bett om och fartyget utfärdas ett sanitetsintyg enligt denna anvisning. Genom förfarandet strävar man bl.a. efter att garantera att enhetligheten, tolkningen och effekten av inspektionerna är nationellt och internationellt harmoniska.

IHR/WHO:s reglementen utgår från att en behörig myndighet i medlemsstaten och hamnen slutligen beslutar om nödvändiga bekämpningsåtgärder. WHO har upptagit de internationellt godkända bekämpningsåtgärder som IHR rekommenderar i Handboken för inspektion av fartyg och utfärdande av sanitetsintyg. Nödvändiga åtgärder avgörs alltid fall för fall. Se kan även vara annat vad anvisningarna i handboken anger, om myndigheten anser att de är lika trygga och tillförlitliga. Det är således möjligt att man t.ex. i vissa allvarliga fall (t.ex. matförgiftningar) kan bli tvungen att tillämpa även nationell lagstiftning och nationella anvisningar, och ta dem till hjälp. I sådana undantagsfall ska man alltid separat och i samarbete med olika förvaltningsområden avtala om de bästa och effektivaste förfarande- och handlingsmodeller. I vissa sällsynta fall kan det slutliga avgörandet av ett ärende kräva att nationella och internationella verksamhetsmodeller sammanpassas och diskuteras. Även då är det viktigast att se till att livsmedelssäkerheten tryggas och att människors hälsa inte äventyras.

Dnr V/41656/2018

19.9.2018

Bilaga 1. Processchema för sjöfartshälsointyg och kommunikation i Finland.

Fartyget

- Alltid när ett fartyg anländer från utlandet till en hamn i Finland ska det ge information om hälsotillståndet på fartyget: fartygets befälhavare är skyldig att meddela hamnens behöriga hälsoskyddsmyndighet (= den för infektionssjukdomar ansvariga läkaren) om det har observerats allvarliga hälsohot på fartyget (Internationella hälsoreglementet, International Health Regulation, IHR, WHO).
- Meddelandet lämnas med det internationella formuläret för sjöfartshälsointyg (Maritime Declaration of Health-MDH, se mall i IHR Annex 8).
- Allvarliga hälsohot, då ett sjöfartshälsointyg alltid ska ges, är t.ex. att fartyget kommer från ett område där det konstaterats en internationellt betydande epidemi och/eller fartyget har allvarligt insjuknade vilkas sjukdomsbild förknippas med feber, hosta, andnöd, utslag eller blödning och/eller förlamning eller det har inträffat dödsfall på fartyget som förknippas med sådana symtom som nämns ovan.

Portnet

- Portnet är ett datasystem för hamntrafiken (National Single Window).
- Fartyget ska före ankomsten till hamnen göra alla myndighetsanmälningar elektroniskt i Portnet-systemet, varifrån de vidarebefordras till de i förväg avtalade myndigheter som hanterar ärendet.
- Fartygets befälhavare ska i Portnet fylla i en förfrågan i syfte att bedöma hälso- och smittrisken (en fråga). Om svaret på frågan är ”YES” ska ett sjöfartshälsointyg fyllas i.
- Sjöfartshälsointyg som fartyget lämnar elektroniskt i Portnet förmedlas till THL.
- Portnet upprätthålls av Trafikverket (TraFi). Mer information: www.portnet.fi

THL

- Institutet för hälsa och välfärd - THL är nationell myndighet i Finland för kontakter med IHR/WHO (National Focal Point).
- THL bedömer sjöfartshälsointyget samt ger vid behov konsultationshjälp till fartyget och de lokala hälsomyndigheterna (= den för infektionssjukdomar ansvariga läkaren).
- Om ett ärende kräver myndighetsåtgärder informerar THL hälsomyndigheten i hamnkommunen om det.
- THL har beredskap 24/7: under tjänstetid THL:s infektionsläkare (029 5248 557) och under jourtid THL:s jour (kontakt via HNS infektionsjour 09-4711).

Hälso-myndigheten

- Hälsomyndigheten är den behöriga myndigheten som beslutar om nödvändiga bekämpningsåtgärder.
- Den kommunala läkare som svarar för infektionssjukdomar tjänstgör som hälsomyndighet i hamnkommunen.
- Utanför tjänstetid tjänstgör en av kommunen för ärendet utsedd jourhavande läkare vid en hälsocentral eller ett sjukhus som hälsomyndighet.
- Hälsomyndigheten samarbetar med övriga lokala myndigheter inom t.ex. arbetet för den kommunala epidemiarbetsgruppen och får konsultationshjälp av bl.a. sjukvårdsdistriktet och THL.
- Hälsomyndigheten i hamnkommunen informerar den hälsoskyddsmyndighet som övervakar fartygens miljöhälsa och utfärdar sanitetsintyg om ärendet.
- Utanför tjänstetid sker hälsomyndighetens kontakter i enlighet med de beredskapsplaner som kommunen har utarbetat i frågan (t.ex. kommunala epidemiarbetsgruppens beredskapsplan -> sammankallande osv.)

Hälso-skydds-myndigheten

- Hälsoskyddsmyndigheten är den behöriga myndigheten i ärenden som gäller miljöhälsa. Myndigheten har som uppgift att besluta om t.ex. nödvändiga bekämpningsåtgärder inom sitt behörighetsområde samt övervaka deras genomförande (t.ex. vattnets kvalitet och behandling, bekämpning av skadedjur, livsmedelshygien m.m.).
- I denna handbok ges exempel på bekämpningsåtgärder som WHO rekommenderar. Beslut om sådana fattas alltid fal för fall och de kan också vara andra om myndigheten anser att de är lika trygga och tillförlitliga.
- Bevis som fås i fall av sjöfartshälsointyg samt bekämpningsåtgärder antecknas i ett sanitetsintyg som är i kraft (se Scenario 3, sid. 134.)
- Om bekämpningsåtgärder inte har kunnat genomföras och fartyget fortsätter resan ska den behöriga myndigheten (Port Health Authority) i följande hamn underrättas om saken.

Valvira
Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården
PB 210, 00281 Helsingfors
Mannerheimvägen 103b, 00280 Helsingfors
Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi
Telefon 0295 209 111
Fax 0295 209 700
www.valvira.fi
kirjaamo@valvira.fi

Bilaga 2. Processchema för åtgärder och kommunikation när ett allvarligt hälsohot framträder vid inspektion eller ett fartyg redan ligger i hamn och inte har gjort ett sjöfartshälsointyg.

Fartyget

- Fartygets befälhavare ber om sanitetsinspektion av hälsoskyddsmyndigheten och att sanitetsintyget förnyas innan det föråldras (kontakten sker ofta via fartygsmäklaren).
- Under inspektionen framgår det att det på fartyget eventuellt finns en smittsam epidemi eller ett annat allvarligt hälsohot i enlighet med IHR som kan spridas nationellt eller internationellt (t.ex. fartyget har allvarligt insjuknade vilkas sjukdomsbild förknippas med feber, hosta, andnöd, utslag eller blödning och/eller förlamning eller det har inträffat dödsfall på fartyget som förknippas med sådana symtom som nämns ovan.)

Hälso-skydds-myndigheten

- Hälsoskyddsmyndigheten anmäler om misstanke till den behöriga hälsomyndigheten i hamnkommunen (= den för infektionssjukdomar ansvariga läkaren).
- Utanför tjänstetid tjänstgör en av kommunen för ärendet utsedd jourhavande läkare vid en hälsocentral eller ett sjukhus som hälsomyndighet.

Hälso-myndigheten

- Hälsomyndigheten i hamnkommunen (= den för infektionssjukdomar ansvariga läkaren) är behörig myndighet i ärendet och beslutar om nödvändiga åtgärder i samarbete med andra lokala myndigheter.
- Hälsomyndigheten informerar om ärendet och får under tjänstetid konsultationshjälp av sjukvårdsdistriktet och THL:s infektionssjukdomsläkare (029 524 8557).
- Under jourtid ger HNS infektionsjour konsultationshjälp (växel 09-4711) och den vägen är det också möjligt att kontakta THL:s infektionsjour.

THL

- Institutet för hälsa och välfärd - THL är nationell myndighet i Finland för kontakter med IHR/WHO (National Focal Point).
- Konsultationshjälp under tjänstetid ger THL:s infektionsläkare och under jourtid THL:s jour (epidemiologisk riskbedömning).